

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка

професор *В.М.*
« 14 » *серпня* 2023 р.

Валентина БОДАК

ВІСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів докторської дисертації на тему**
«Теоретико-методичні засади розвитку системи цінностей студентів
у медичних закладах вищої освіти України
(друга половина XX – 20-ті рр. XXI ст.)»
здобувача наукового ступеня доктора педагогічних наук
Христенко Ольги Мирославівни
за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Рецензенти у складі: доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Пантюк Тетяни Ігорівни; доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри філософії, соціології та політології імені професора Валерія Скотного Скотної Надії Володимирівни; доктора педагогічних наук, професора кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Чепіль Марії Миронівни провели попередню експертизу дисертаційної роботи Христенко Ольги Мирославівни «Теоретико-методичні засади розвитку системи цінностей студентів у медичних закладах вищої освіти України (друга половина XX – 20-ті рр. XXI ст.)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Розглянувши докторську дисертацію та наукові публікації, в яких висвітлені основні наукові результати здобувача, ухвалили прийняти такий висновок:

1. Обґрунтування вибору теми дослідження

Складний і суперечливий процес виховання української молоді відбувається в контексті глобалізації, нових історичних викликів, що зумовлює необхідність системної оцінки його переваг і недоліків. Війна проти України підвищила відповідальність державотворчих інституцій, закладів освіти щодо якості громадянського та морального виховання студентської молоді. Адже в умовах воєнного стану та в післявоєнний період українська держава потребує значних зусиль, щоб перемогти духовно, ментально, інформаційно, а також утверджувати свою цивілізаційну звитягу завдяки високому рівню моральності, освіченості, національної свідомості

громадян через імплементацію індивідуальних, професійних, громадянських та інших цінностей.

Проблема формування цінностей постає ключовою у процесі виховання особистості майбутніх лікарів, у медично-освітньому дискурсі, позаяк сучасні виклики, передовсім війна, екологічні лиха, бідність, пандемії, стан здоров'я матерів і дітей, різке зростання проблем психологічного благополуччя людей в Україні спонукають, щоб фахівці сфери охорони здоров'я були готовими працювати в екстремальних обставинах, а також нести професійну, моральну відповідальність.

Ціннісна парадигма є наскрізною у міжнародних і національних програмах, що моделюють тенденції розвитку освітньої політики у глобальному дискурсі: рівність, освіта, здоров'я як цінності («Цілі розвитку на тисячоліття», 2000, «Освіта для всіх», 2001); інклюзивна й справедлива якісна освіта, гендерна рівність, культурна різноманітність (Інчхонська декларація «Освіта 2030»); сталий розвиток суспільства, інтегративне мислення, ціннісна зорієнтованість освіти (доповідь Римського клубу, 2018); акцентуація на творчість, мобільність, самостійність, готовність до сімейного життя молодшої людини (польський варіант «Освіта 2030») та ін.

Формування цінностей особистості виокремлено в базових нормативних документах Української держави: пріоритет патріотичного, правового, екологічного виховання, моральних цінностей, соціальної активності (Закон України «Про вищу освіту»); справедливі ціннісні орієнтири для учасників освітнього процесу («Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки»); виховання у молоді активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу, національної самобутності; оборонної свідомості та громадянської стійкості (Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», 2022); життя та здоров'я пацієнта як ключові професійні цінності медичних працівників («Стратегія розвитку медичної освіти в Україні», 2019).

Ураховуючи особливості професії лікаря, визначено важливий напрям нашого дослідження – цінності здобувачів вищої медичної освіти з відповідним змістовим наповненням, завдяки чому їх можна самостійно репрезентувати в аксіологічному дискурсі. Адже, з одного боку, базові універсальні цінності (людина, життя, здоров'я, безпека; доброчесність, відповідальність, милосердність тощо) є чи мають бути загально-прийнятними для всіх членів конкретного суспільства, а з іншого – у зв'язку з майбутньою професійною діяльністю студентів медичних закладів вищої освіти (далі – ЗВО), цінності набувають специфічного змісту через розкриття їх окремих важливих аспектів, пов'язаних із завданнями сфери охорони здоров'я. Відтак студентам медичних ЗВО слід не лише обґрунтовувати сутнісну структуру і зміст цінностей, а й доводити, чому їхня імплементація є ключовою умовою професіоналізму в єдності з моральною відповідальністю

фахівців галузі охорони здоров'я. Зокрема, в цьому вбачаємо доцільність дослідження засад розвитку системи цінностей майбутніх медиків.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження здійснено в межах плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України як складова комплексних наукових тем «Професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі на засадах міждисциплінарної інтеграції» (номер державної реєстрації 0119U001459) та «Спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів в умовах змішаного навчання під час підготовки майбутніх фахівців медичної галузі» (номер державної реєстрації 0122U000034).

3. Наукова новизна і теоретичне значення дисертаційної роботи полягають у тому, що **вперше:**

розроблено авторську періодизацію розвитку системи цінностей студентів у медичних ЗВО України в контексті геополітичних, культурно-історичних, соціально-медичних, науково-медичних, науково-педагогічних детермінант;

комплексно досліджено розвиток системи цінностей майбутніх медиків як історико-педагогічного явища другої половини ХХ – 20-х рр. ХХІ ст., а саме: *схарактеризовано* базові цінності у контексті змістової структури виховної роботи зі студентами вищих медичних навчальних закладів УРСР; *узагальнено* результати експертної оцінки переваг і недоліків виховання студентів у радянський період; *виокремлено* цінності, репрезентовані у науковій, викладацькій, громадсько-просвітницькій спадщині видатних медиків і викладачів медичних інститутів (Миколи Амосова, Олени Антонів, Василя Лісового, Івана Соколянського, Миколи Плахотнюка й ін.); *здійснено* класифікацію системи професійних та індивідуальних цінностей студентів медичних ЗВО України з урахуванням історико-педагогічної спадщини та відповідно до сучасних викликів; *обґрунтовано* теоретичну модель розвитку системи цінностей майбутніх медиків у науковому й теологічному дискурсах; *репрезентовано* методику формування цінностей студентів медичних ЗВО у контексті вивчення гуманітарних, суспільних, інтегрованих дисциплін та позааудиторної виховної роботи; *схарактеризовано* динаміку розвитку системи цінностей майбутніх медиків в умовах війни; *розроблено* модель розвитку системи цінностей сучасних студентів у медичних ЗВО України, що містить методологічно-цільовий, ціннісно-змістово-методичний та результативний блоки;

уточнено базові поняття, що характеризують процес формування особистості майбутніх фахівців медичної галузі («цінності», «професійні цінності», «індивідуальні цінності», «система цінностей», «розвиток системи цінностей студентів медичних ЗВО», «вища медична освіта», «виховання» та ін.); визначено перспективні напрями виховання студентів у медичних ЗВО;

до наукового обігу введено: нові факти, теоретичні ідеї і підходи до виховання у студентів медичних ЗВО України цінностей з урахуванням історичних уроків і сучасних викликів, що ґрунтуються на вивченні значного масиву наукової літератури, публіцистики, архівних джерел (протоколи засідань кафедр, профспілкових комітетів, адміністративних органів медичних ЗВО; інформаційно-звітні матеріали про виховну роботу з майбутніми медиками, студентські конкурси наукових робіт, художньої самодіяльності, організаційно-масові заходи кафедр, студентських гуртків, клубів, товариств тощо);

подальшого розвитку набули: положення щодо гуманізації та гуманітаризації вищої медичної освіти як теоретичного підґрунтя розвитку системи цінностей студентів медичних ЗВО, модернізації професійної підготовки фахівців медичної галузі в Україні відповідно до потреб сьогодення і світових стандартів, що залежить від змісту й рівня сформованості професійних, індивідуальних, громадянських та інших цінностей майбутніх медиків.

4. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що його основні наукові положення, висновки та рекомендації використано:

– в освітньому процесі медичних ЗВО під час викладання студентам нормативних дисциплін «Філософія та основи академічної доброчесності», «Історія України та української культури», «Педагогіка та психологія вищої школи з основами риторики», елективних курсів «Філософія збереження здоров'я», «Політологія», «Демократія: від теорії до практики», «Громадянська культура і толерантність»; розроблення та викладання елективних курсів «Корекційна педагогіка», «Конфліктологія» й інших, призначених для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Лікувальна справа» та «Фізична реабілітація»;

– у змісті позааудиторної виховної роботи із здобувачами вищої освіти, зокрема, під час підготовки та проведення загальноміської просвітницької акції «Збережи життя ненародженій дитині» (2018), діяльності Клубу української мови та культури Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, створеного, зокрема, з метою формування духовних цінностей майбутніх медиків, розвитку їх навичок просвітницької роботи, доброчинності та волонтерства (2017–2023);

– у процесі підготовки здобувачами вищої освіти магістерських досліджень з педагогічної тематики, наукових праць секції біоетики Загальноуніверситетських студентських наукових конференцій Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (2016–2020), XXVII Конгресу студентів та молодих учених «Майбутнє за наукою» на базі Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (2023);

– у процесі підготовки навчального посібника «Корекційна педагогіка» (2019), монографій «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми» (у співавторстві) (2022), «Теоретико-методичні засади розвитку

системи цінностей студентів у медичних закладах вищої освіти України (друга половина XX – початок XXI ст.)» (2023);

– під час роботи (за згодою) в експертній групі комісії з етики та предметів морально-духовного спрямування (згідно з наказом МОН України № 700 від 5 серпня 2022 р.) щодо аналізу змісту освітніх цінностей, репрезентованих у навчальних програмах і навчальній літературі як об'єктах грифування.

Висновки та рекомендації, подані у дисертації, можуть бути використані при розробленні освітньо-професійних програм, підготовці навчально-методичних комплексів, інформаційних матеріалів до занять із гуманітарних, суспільних, інтегрованих дисциплін, призначених для здобувачів вищої медичної освіти; при складанні планів роботи органів студентського самоврядування, програм гуртків, клубів у медичних ЗВО України.

5. Особистий внесок здобувача

Усі подані в дисертації наукові результати одержані автором самостійно. У працях, опублікованих у співавторстві, здобувачці належить: виокремлення базових цінностей в контексті культури спілкування майбутніх лікарів з дітьми з особливими потребами (Вихрущ та ін., 2021); аналіз *системи* цінностей у документах міжнародних інституцій (Вихрущ & Христенко, 2022); узагальнення досвіду формування інклюзивних цінностей в польському університеті й окреслення перспективних напрямів його використання в медичних ЗВО України (Гвоздецька & Христенко, 2017); визначення змістових компонентів у процесі формування культури мовлення майбутніх медиків (Мельничук та ін., 2014); обґрунтування морально-етичного аспекту в контексті глобальної проблеми протидії евтаназії (Терешкевич & Христенко, 2017); визначення перспективних напрямів освітньої політики щодо впровадження курсів з основ здоров'язбереження та виховання духовних цінностей особистості (Христенко & Перевізник, 2013); проектування моделі ідеалу фахівця медичної галузі з урахуванням християнсько-гуманістичних цінностей (Христенко & Пилипишин, 2014); розроблення методичного забезпечення практичного заняття з проблеми абортів (в межах викладання філософії) на засадах компетентнісного підходу (Христенко & Терешкевич, 2018); аналіз й узагальнення результатів дослідження поглядів українських та іноземних студентів медичного університету щодо ціннісних рис сучасного лікаря (Khrystenko et al., 2022).

6. Апробація матеріалів дисертації

Основні положення, ідеї, результати дослідження були обговорені на наукових семінарах і засіданнях кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, отримали позитивні відгуки на

конгресах, міжнародних і всеукраїнських науково-практичних та науково-методичних конференціях, круглих столах, зокрема: «Мовна комунікація: наука, культура, медицина» (Тернопіль, 2012), «Проблема традиції в українській культурі» (Харків, 2013), «Українська професійна мова: історія і сучасність» (Тернопіль, 2014), «Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України» (Тернопіль, 2014), «Філософія, методологія, психолого-педагогічні аспекти формування культури здоров'язбереження» (Тернопіль, 2015), Шостому Національному Конгресі з біоетики з міжнародною участю (Київ, 2016), «Педагогіка здоров'я» (Чернігів, 2017), «Транснаціональний розвиток освіти та медицини: історія, теорія, практика, інновації» (Тернопіль, 2017), «Нові підходи до викладання медичної фізики» (Тернопіль, 2017), «Гуманітарні виміри трансформації сучасної вищої медичної освіти» (Київ, 2018), «Четверті Геретівські читання» (Тернопіль, 2020), «Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Тернопіль, 2021), «Професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі на засадах міждисциплінарної інтеграції» (Тернопіль, 2021), «Лінгводидактика в контексті особистісної парадигми» (Тернопіль, 2021), «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми» (Тернопіль, 2022), «Національна пам'ять (на вшанування жертв тоталітаризму)» (Львів, 2022), «Діти і війна: стратегії подолання» (Київ, 2023).

7. Перелік публікацій за темою дисертації

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 41 публікації, з-поміж яких: 1 монографія, 1 стаття у виданні, що індексується наукометричною базою Scopus, 2 – Web of Science, 16 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б, 20 публікацій у колективних монографіях, збірниках наукових праць та збірниках наукових конференцій, 1 навчальний посібник.

Монографії, розділи монографій

1. Христенко, О. (2022с). Концепт «цінність» у контексті професійної лінгводидактики. У А. В. Вихрущ, & К. Л. Стефанишин (Ред.), *Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми* (с. 203–226). ТНМУ «Укрмедкнига». <https://repository.tdmu.edu.ua/handle/123456789/17687>
2. Христенко, О. (2023с). *Теоретико-методичні засади розвитку системи цінностей студентів у медичних закладах вищої освіти України (друга половина XX – початок XXI ст.)* (А. В. Вихрущ, Ред.). ТНМУ «Укрмедкнига» (25, 11 др. арк.).

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Web of Science і Scopus

3. Khrystenko, O. (2016b). Education of a future human is the key to solving the global problems facing humanity. *Future Human Image. The Scientific Journal*, 3(6), 46–52. <http://www.fhijournal.org/?p=765>
4. Khrystenko, O. (2016c). Women's Enlightenment movement as the philosophy of education (late 19th – first half of 20th century). *Advanced Education*, (6), 28–33. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.74125>
5. **Khrystenko, O. M.**, Vykhreshch, A. V., Fedoniuk, L. Ya., & Oliinyk, N. Ya. (2022). Personal values of future doctors. *Wiadomosci lekarskie*, 75 (8, P. 2), 2020–2025. <https://doi.org/10.36740/WLek202208214>

Статті у наукових фахових виданнях України

6. Вихрущ, А. В., Вихрущ, Н. Б., Драч, І. Д., & **Христенко, О. М.** (2021). Підготовка студентів медичних університетів до спілкування з дітьми з особливими потребами. *Медична освіта*, (1), 75–82. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2021.1.11973>
7. Вихрущ, А. В., & **Христенко, О. М.** (2022). Система цінностей молоді в контексті особистісної парадигми. *Медична освіта*, 1(95), 5–13. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.1.12937>
8. Христенко, О. М. (2015а). Використання гендерно збалансованого матеріалу під час викладання історії України. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, (2), 379–387. https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnik_nayk_praz/2015/2/49.pdf
9. Христенко, О. М. (2022а). Виховний потенціал історичних джерел у формуванні громадянських цінностей майбутніх лікарів. *Нова педагогічна думка*, 2 (110), 110–114. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-110-2-110-114>
10. Христенко, О. М. (2015b). Виховний потенціал конфлікту (до питання методики викладання політології). *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія»*, 208 (1), 213–222.
11. Христенко, О. М. (2022b). Громадянські цінності сучасних студентів. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*, 2 (13), 55–62. <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/16301>
12. Христенко, О. М. (2021а). Експертна оцінка виховання студентів у системі вищої школи в Україні (70–80-ті роки ХХ століття). *Педагогічні науки: теорія та практика*, 4(40), 17–22. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-4-02>

13. Христенко, О. М. (2021с). Зарубіжний досвід дослідження цінностей в освітньому контексті. *Педагогічний альманах*, (48), 16–22. <https://doi.org/10.37915/pa.vi48.186>
14. Христенко, О. М. (2019а). Зміст гуманітарної підготовки майбутніх медичних фахівців: міждисциплінарний контекст. *Медична освіта*, (3), 139–143. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2019.3.10464>
15. Христенко, О. М. (2019с). Формування громадянської освіченості майбутніх медиків на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*, 2(17), 359–370. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v17i2.53>
16. Христенко, О. М. (2022е). Формування моральних цінностей майбутніх лікарів (70-ті роки ХХ ст.): історико-педагогічні уроки. *Освітні обрії*, 1 (54), 22–25. <https://doi.org/10.15330/obrii.54.1.22-25>
17. Христенко, О. М. (2022f). Формування ціннісних орієнтацій студентів у медичних закладах вищої освіти УРСР у 60-70-х роках ХХ ст. як історичний урок. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 56 (3), 228–233. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-3-35>
18. Христенко, О. М. (2022g). Цінності української молоді в часі війни: до питання громадянського виховання майбутніх лікарів. *Медична освіта*, 2 (96), 100–103. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.2.13021>
19. Христенко, О. М. (2021f). Цінності як об'єкт психолого-педагогічних міждисциплінарних досліджень. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 37 (3), 266–273. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-3-41>
20. Khrystenko, O. M. (2020b). The ideological foundations of the professional training of modern doctors: philosophical and bioethical aspects. *Медична освіта*, (2), 61–64. <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.2.10932>
21. Khrystenko, O. M. (2023e). Volunteering as a value in the educational work of higher medical education institutions in Ukraine. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки: науковий журнал*, 1 (112), 39–46. [https://doi.org/10.35433/pedagogy.1\(112\).2023.39-46](https://doi.org/10.35433/pedagogy.1(112).2023.39-46)

Опубліковані праці апробаційного характеру

22. Гвоздецька, І. С., & Христенко, О. М. (2017). Особливості викладання технічних та гуманітарних дисциплін на прикладі University of Bielsko Biala. *Нові підходи до викладання медичної фізики (присвячена 60-річчю ТДМУ та кафедри фізики і 230-річчю відкриття Луїджі Гальвані): науково-практична конференція*, Тернопіль, 20–21 квітня (с. 39–41). ТДМУ «Укрмедкнига». <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8524/Збірник.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
23. Мельничук, І. М., Христенко, О. М., Пилипишин, О. І., Кульчицький, В. Й., Бондаренко, С. В., & Луців, О. Р. (2014). Специфіка

культури мовлення майбутніх медиків. *Українська професійна мова: історія і сучасність. Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції*, Тернопіль, 26–27 червня (с. 14–16). ТДМУ «Укрмедкнига». <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8427/Збірник.pdf?sequence=1>

24. Терешкевич, Г. Т., & Христенко, О. М. (2017). Глобальна проблема протидії легалізації евтаназії: морально-етичні та юридичні аспекти. У С. М. Шкарлет (Ред.), *Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць VII Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Чернігів, 7–8 квітня (Т. 2, с. 60–67).

25. Христенко, О. М. (2017). Біоетичний аспект формування гуманітарного світогляду студентів медичних вишів. *Транснаціональний розвиток освіти та медицини: історія, теорія, практика, інновації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського*, Тернопіль, 23–24 листопада (с. 212–214). ТДМУ «Укрмедкнига».

<https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8866/2017%20матеріали%20конференції.pdf?sequence=7&isAllowed=y>

26. Христенко, О. М. (2016а). Біоетичні проблеми в контексті викладання політології. *Шостий Національний Конгрес з біоетики з міжнародною участю*, Київ, 27–30 вересня (с. 102–103). <http://biomed.nas.gov.ua/files/Proceedings6.pdf>

27. Христенко, О. М. (2015с). До питання методики формування здоров'язберігаючої компетентності сучасної молоді. *Філософія, методологія, психолого-педагогічні аспекти формування культури здоров'язбереження: матеріали регіональної науково-практичної конференції*, Тернопіль, 24–25 вересня (с. 54–56). ТДМУ «Укрмедкнига». <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8397/2014%20Збірник.pdf>

28. Христенко, О. М. (2021b). Етика доброчинності як ціннісний пріоритет у формуванні особистості майбутніх лікарів. У Н. Л. Морська, Г. А. Поперечна, & Л. М. Литвин (Ред.), *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції*, Тернопіль, 13–14 травня (с. 222–225). Вектор.

[http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19806/3/Tsinnisni Oriien Suchasn Sv.pdf](http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19806/3/Tsinnisni%20Oriien%20Suchasn%20Sv.pdf)

29. Христенко, О. М. (2021d). Особливості професійної підготовки майбутніх лікарів на засадах аксіологічного та міждисциплінарного підходів. У М. М. Корда, І. М. Кліщ, & І. М. Мельничук (Ред.), *Професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі на засадах міждисциплінарної інтеграції: матеріали регіональної науково-практичної конференції*, Тернопіль, 12 березня (с. 30). ТНМУ «Укрмедкнига».

<https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17026/ЗБІРНИК.pdf>

30. Христенко, О. М. (2020а). Проблема світоглядних цінностей у сучасній українській освіті. У О. М. Петровський, В. М. Мисик, & І. М. Вітенко (Ред.), *Четверті Геретівські читання: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Тернопіль, 29 квітня (с. 222–226). ТОКІППО.

31. Христенко, О. М. (2022d). Українська мова в системі цінностей сучасних студентів: погляд крізь війну. *Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю*, Тернопіль, 2–3 червня (с. 7–10). ТНМУ. <https://repository.tdmu.edu.ua/handle/123456789/17516>

32. Христенко, О. М. (2021e). Українська мова як цінність у світогляді сучасних студентів. У М. М. Корда, А. Г. Шульгай, І. М. Кліщ, & А. В. Вихрущ (Ред.), *Лінгводидактика в контексті особистісної парадигми: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю*, Тернопіль, 3–4 червня (с. 29–31). ТНМУ. <https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17058/Збірник%20з%20видавництва.pdf>

33. Христенко, О. М. (2023d). Формування національних цінностей студентів у процесі вивчення історії українського національно-визвольного руху ХХ століття. У Н. М. Гірня (Ред.), *Національна пам'ять (на вшанування жертв тоталітаризму): збірник наукових праць* (с. 125–128). Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького.

34. Христенко, О. М. (2012). Формування рідномовної компетентності у студентів медичних ВНЗ під час вивчення гуманітарних і суспільних дисциплін. *Мовна комунікація: наука, культура, медицина: Збірник матеріалів науково-практичної конференції до 55-річчя Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського*, Тернопіль, 9–10 жовтня (с. 17–19). ТДМУ «Укрмедкнига».

35. Христенко О. М., & Перевізник, Б. О. (2013). Формування культури здоров'я особистості: історико-педагогічний досвід жіночих організацій України. *Проблема традиції в українській культурі: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів та молодих учених*, Харків, 31 жовтня (с. 321–233).

36. Христенко, О. М., & Пилипишин, О. І. (2014). Християнсько-гуманістичні цінності як основа світогляду майбутніх медиків. *Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України, присвяченої 160-річчю з дня народження І. Я. Горбачевського (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку): матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю*, Тернопіль, 15–16 травня (Ч. 2, с. 701–702). ТДМУ.

37. Христенко, О. М., & Терешкевич, Г. Т. (2018). Набуття загальної та фахової компетентностей при проведенні практичного заняття «Аборт як

біоетична, соціальна та глобальна проблема сучасного суспільства». *Гуманітарні виміри трансформації сучасної вищої медичної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 17–18 травня (с. 80–81). Вид-во НМУ імені О. О. Богомольця.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

38. Христенко, О. М. (2019b). *Корекційна педагогіка : навчальний посібник для студентів спеціальності «Фізична реабілітація» медичних закладів вищої освіти*. Вектор (15,11 др. арк.).

39. Христенко, О. М. (2018a). Феномен жіночого християнського служіння у контексті сучасної філософії освіти. *European philosophical and historical Discourse*, 4(1), 31–38.

40. Khrystenko, O. M, (2019d). Forming of the competence «readiness for Family life» as mechanism for ensuring sustainable development of society. In T. Nestorenko, & A. Ostenda (Eds.), *Mechanisms for ensuring sustainable development of society* (pp. 229–238). Katowice School of Technology.

41. Khrystenko, O. M. (2018b). Implementation of gender approach in Education by the special educational course. In O. Nestorenko, & M. Wierzbik-Strońska (Eds.), *Innovation and information technologies in the social and economic development of society* (pp. 211–218). Katowice School of Technology.

8. Аналіз дисертаційної роботи Христенко О.М. та опублікованих праць дає змогу зробити висновок, що дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій вирішена актуальна наукова проблема у галузі педагогіки, а саме системно та комплексно досліджено розвиток системи цінностей майбутніх медиків як історико-педагогічного явища другої половини ХХ – 20-х рр. ХХІ ст. і на цій основі обґрунтовано рекомендації і перспективні напрями виховання студентів у медичних університетах України. Наукові положення та висновки дисертації не містять положень, висновків і результатів кандидатської дисертації здобувача за темою «Просвітницька діяльність жіночих організацій України (кінець ХІХ – перша половина ХХ століття)». Наукова і практична цінність отриманих висновків та положень, новизна та ефективність рішень дають підставу

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Христенко Ольги Мирославівни на тему «Теоретико-методичні засади розвитку системи цінностей студентів у медичних закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – 20-ті рр. ХХІ ст.)», подана на здобуття доктора педагогічних наук, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, та паспорту спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Теоретико-методичні засади розвитку системи цінностей студентів у медичних закладах вищої освіти України (друга половина XX – 20-ті рр. XXI ст.)», подану Христенко Ольгою Мирославівною на здобуття ступеня доктора педагогічних наук, до захисту у спеціалізованій раді Д 36.053.01 за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти

Тетяна ПАНТЮК

Доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії,
соціології та політології
імені професора Валерія Скотного

Надія СКОТНА

Доктор педагогічних наук, професор
кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти

Марія ЧЕПІЛЬ

